

Vox Luminis

olv. Lionel Meunier

do 24 dec 2020 / 20 uur / streaming vanuit de Blauwe zaal

Detail uit het 'Isenheimer Altar' van Matthias Grünewald, ca. 1515

Vox Luminis
Lionel Meunier muzikale leiding

Samuel Scheidt (1587-1654)

Das alte Jahr vergangen ist

Johann Michael Bach (1648-1694)

Sei, lieber Tag, willkommen
Nun treten wir ins neue Jahr
Fürchtet euch nicht

Johann Christoph Bach (1642-1703)

Lieber Herr Gott

Michael Praetorius (1571-1621)

Wie schön leuchtet der Morgenstern

Samuel Scheidt

Puer natus in Bethlehem

Michael Praetorius

Es ist ein Ros entsprungen

Heinrich Schütz (1585-1672)

Ein Kind ist uns geboren, SWV384

Samuel Scheidt

Jauchzet Gott alle Land

Heinrich Schütz

Singet dem Herrn ein neues Lied, SWV35

Michael Praetorius

Angelus ad pastores ait

Hieronymus Praetorius (1560-1629)

In dulci jubilo

Samuel Scheidt

O Jesulein süß, O Jesulein mild

Gelieve uw GSM uit te schakelen

Concertvleugels Met bijzondere dank aan Ortwin Moreau voor het stemmen en het onderhoud van de concertvleugels van deSingel
Moreau Pianoservice / Kapucinessenstraat 32 / 2000 Antwerpen / +32 (0)486 83 63 98
moreau-pianoservice.be

Een barokke kerstavond in Duitse sfeer

Binnen de christelijke kerken spelen Kerstmis en Pasen een sleutelrol. Op die dagen belijdt men immers de crux van de christelijke geloofsleer; zij symboliseren respectievelijk de incarnatie en de transsubstantiatie, of nog de menswording van God en de Godwording van de mens. Alle christelijke tradities omkleden die twee hoogdagen met bijzondere zorg en kunnen van oudsher bogen op een luisterrijk muzikaal oeuvre. Erg bijzonder is de Duitse kerstmuziek uit de 17de eeuw, die laveert op het snijpunt van meerdere tradities: het lutherse kerklied of 'koraal' is prominent aanwezig, net als het gesatureerde klankidroom uit de dom van Venetië. Zijdelings doen ook tweetalige volksliederen en het contrapuntische erfgoed van de Franco-Vlaamse polyfonisten hun duit in het zakje.

Vox Luminis put voor dit concert uit de mooiste decemberbladzijden van Samuel Scheidt, Michael Praetorius en Heinrich Schütz, drie componisten die elkaar persoonlijk kenden. Daarnaast staan ook enkele werken op het programma van Johann Michael Bach en Johann Christoph Bach.

Het lutherse kerklied

Vanaf 1517 verkondigde Martin Luther (1483-1546) openlijk zijn 95 stellingen als protest tegen de katholieke kerk. Niet enkel de Bijbel werd onderworpen aan een grondige nieuwe lectuur, ook op de invulling van de kerkdiensten had de hervormer een eigen kijk. Luther streefde naar een eredienst in het Duits, de volkstaal, en moest bijgevolg ook voorzien in een aangepast religieus muziekrepertoire. Meer dan in de katholieke traditie zette de jonge kerkbeweging in op samenhang met de gelovige gemeente. In aanvang ging men grotendeels te leen bij de katholieke eredienst, die kon bogen op heel wat Latijnse hymnen. Een hymne heeft een helder rijmschema, een regelmatige cadans en eenvoudige melodie, factoren die bijdragen aan

die eis van meezingbaarheid. Doorgaans vertaalde men de Latijnse tekst in het Duits en nam men de gregoriaanse hymnemelodie over, al dan niet in ietwat aangepaste vorm.

Het lutheranisme beriep zich evenwel niet exclusief op katholieke muziek. Eén van de eerste en meest invloedrijke origineel-protestantse werken is het 'Geystliches gesangk Buchleyn', een bundel Duitse hymnen - ze krijgen de generieke term 'koraalmelodie' of 'koraal' - van de hand van dichter en componist Johann Walter (1496-1570). Walter publiceerde die bundel in Wittenberg in 1524, Martin Luther schreef het voorwoord. In de daaropvolgende jaren zou de componist zijn hymnenboek ettelijke malen uitbreiden en laten herdrukken. Koraalmelodieën vormen het alfa en omega van de protestantse kerkmuziek. In hun meest eenvoudige gedaante zijn ze eenstemmig en behoren ze, dankzij de veelvuldigheid waarmee de gemeente ze vertolkt, tot de parate kennis van de gelovigen. Tot vandaag dienen ze echter ook als basis voor vocale en instrumentale composities en worden ze in meer of minder herkenbare gedaante verwerkt in nieuwe muziek.

Volkse liederen voor kerst

Ook vóór Luther zijn hervormingen predikte, beschikte men in Duitsland echter reeds over een volkstalig religieus repertoire. Doorgaans was ook die muziek afgeleid van Latijnse hymnen; de nieuwe variant werd dan deels in het Latijn, deels in het Duits gezongen. De kerstliederen 'In dulci jubilo' van Praetorius en 'Puer natus in Betlehem', tijdens dit programma in een zetting van van respectievelijk Praetorius en Scheidt, zijn duidelijke voorbeelden van die praktijk. Ook ten tijde van Luther bleef dat tweetalige oeuvre met brio overeind. Luther was immers geenszins gekant tegen het Latijn; hij pleitte enkel voor een grotere verstaanbaarheid van de liturgie. Ook in de tweede helft van de 16de eeuw en in de 17de eeuw zou het lutheranisme trouwens uitgebreid gebruik maken van de voorhanden zijnde muziek op Latijnse tekst. Dat verklaart waarom componisten als Praetorius, Scheidt, Schütz en hun tijdgenoten een niet onaanzienlijk deel van hun oeuvre op Latijnse tekst zetten.

Een veelgebruikte compositietechniek om met deze eerder volkse kerstdeuntjes aan de slag te gaan, is die van het

tenorlied. Het tenorlied ontstond op het kruispunt van de Duitse Minnesangtraditie en de liedkunst van de Franco-Vlaamse polyfonisten en stamt uit de 15de eeuw: rondom een bestaande melodie wordt een - doorgaans vierstemmig - contrapuntisch web geweven. Aanvankelijk, in de 15de en het begin van de 16de eeuw, was het tenorlied louter profaan, maar de zich snel ontwikkelende protestantse beweging zou er ook voor haar religieuze kerstrepertoire veelvuldig gebruik van maken. Praetorius' innige zetting van 'Es ist ein Ros entsprungen' bijvoorbeeld is een intieme vierstemmige zetting van de gelijknamige melodie.

Venetiaanse echo's

Uit het laat 16de-eeuwse Venetië waaide de monumentale stijl over waarmee Giovanni Gabrieli (ca. 1554-1612) grote faam verwierf. Gabrieli werd medio jaren 1580 organist en kapelmeester aan de San Marco in Venetië. Eerder had Adriaan Willaert daar met verschillende dubbelkorige motetten al ingespeeld op de architectuur, die een ruimtelijke opstelling van de musici in de dom begunstigt. Onder Gabrieli's leiding zou die tendens echter uitgroeien tot een heuse hype. Meerdere 'cori spezzati', met zangers én instrumentisten, werden verspreid over de vloer en de doksalen van de basiliek en wisselden elkaar estafettegewijs vers per vers af om in de slotstrofe allemaal samen te musiceren. De finale van zo'n meerkorig werk leidde daarmee stevast tot een decibelrijke klankeruptie.

Gabrieli's meerkorige stijl kende in eigen stad navolging in de handen van Claudio Monteverdi, maar zou met componisten als Michael Praetorius en Heinrich Schütz ook spoedig ten noorden van de Alpen hoge toppen scheren. In 'Angelus ad pastores ait' schakelt Praetorius bijvoorbeeld twee vierstemmige koren in die met elkaar alterneren, om vervolgens te culmineren in een achtstemmig geheel. 'Wie schön leuchtet der Morgenstern' is een tienstemmig werk, waarin datzelfde principe contrapuntisch nog meer wordt uit- en doorgewerkt: Praetorius knipt, plakt en citeert kleine zinsneden uit het oorspronkelijke koraal in alle stemmen van dit motet en wisselt plechtstatige homofone tuttipassages af met meer vinnige en ietwat nerveuze polyfone stukken voor twee, drie of vier soli.

Ook Heinrich Schütz, die als jongeman bij Gabrieli in de leer was gegaan, speelt in op de echo-effecten die per definitie eigen zijn aan deze stijl. In 'Ein Kind ist uns geboren' en 'Jauchzet den Herrn' dolt hij met de afwisseling tussen de beide koren en creëert hij een behendig en opzweepend spel van jagen en verwijderen, spiegelen, versnellen en vertragen.

Het contrapunt van de Franco-Vlaamse polyfonisten

Op het einde van de 16de eeuw kende de traditie van de zogenaamde Franco-Vlaamse polyfonisten een hoogtepunt en drukte zij met name dankzij figuren als Orlandus Lassus, Philippus de Monte en Alexander Utendal ook op Duitstalig Europa een blijvende stempel. In hun handen bereikten het doorwrochte contrapunt en de meer op verfijning gerichte laatrenaissancistische expressie een ideaal huwelijk, dat vooral Johann Michael Bach (1648-1694), een kozijn van Johann Sebastians vader, zou beïnvloeden. Die invloed valt bijvoorbeeld op in de finale van 'Nun treten wir ins neue Jahr': na een - alweer - dubbelkorige aanzet brengt Bach de acht stemmen samen in een prachtig polyfoon weefsel. Ook in 'Sei lieber Tag willkommen' gaat hij op die manier te werk. Bach verrijkt dat motet met fraai uitgesponnen vocalises, die tegemoetkomen aan de op dat ogenblik heersende virtuoze Italiaanse mode.

Samuel Scheidt
Das alte Jahr vergangen ist

Das alte Jahr vergangen ist,
wir danken dir, Herr Jesu Christ,
dass du uns in so großer Gefahr
bewahret hast in diesem Jahr
und bitten dich, ewigen Sohn,
des Vaters in dem höchsten Thron
du wollst dein arme Christenheit
bewahren ferner allezeit.

Johann Michael Bach
Sei, lieber Tag, willkommen

Sei, lieber Tag, willkommen,
willkommen sei du heut!
Heut freuen sich die Frommen,
die Frommen, die allzeit,
allzeit den großen Gott,
Gott, ihren Schöpfer, loben,
ihn loben hoch dort oben,
erlöst aus aller Not.
Denn an dem Tage brachte
der liebste Gottessohn,
was Freude bei uns machte,
aus seinem Himmelsthron:
Ein schönes neues Jahr,
Glück, Heil und allen Segen
zu Wegen und zu Stegen
der ganzen Christenschar!
Drum kommt, ihr Christenbrüder,
kommt her an diesem Tag,
kommt, fallt für Jesu nieder,
damit es euch behag!
Kommt, dankt und bittet ihn,
daß er in diesem Jahre
euch väterlich bewahre
und tue wie vorhin!
Laßt eure Stimmen hören,
laßt klingen Saiten drein,
lobt ihn mit vollen Chören,
laßt alles frölich sein!

Singt, singet eurem Gott,
singt, lobet, danket, betet,
vor euren Jesu tretet,
er schützt vor Not und Tod!

Johann Michael Bach
Nun treten wir ins neue Jahr

Nun treten wir ins neue Jahr,
Herr Jesu Christ, uns auch bewahr,
gib Gnad daß wir dies ganze Jahr,
zubringen mögen ohn Gefahr.
Gib Glück und Heil,
gib Fried und Ruh,
hernach die Seligkeit darzu,
Amen.

Johann Michael Bach
Fürchtet euch nicht

Fürchtet euch nicht!
Siehe, ich verkündige euch große Freude,
die allem Volk widerfahren wird.
Denn euch ist heute der Heiland geboren,
welcher ist Christus, der Herr, in der Stadt David.

Johann Christoph Bach
Lieber Herr Gott

Lieber Herr Gott, wekke uns auf,
dass wir bereit seyn wenn dein Sohn kömmt,
ihn mit Freuden zu empfangen
und dir mit reinem Herzen zu dienen
durch denselbigen deinen lieben Sohn,
Iesum Christum unsern Herren.
Amen.

Michael Praetorius

Wie schön leuchtet der Morgenstern

Wie schön leuchtet der Morgenstern
Voll Gnad und Wahrheit von dem Herrn,
Die süße Wurzel Jesse!
Du Sohn Davids aus Jakobs Stamm,
Mein König und mein Bräutigam,
Hast mir mein Herz besessen,
Lieblich, freundlich,
Schön und herrlich, groß und ehrlich,
Reich von Gaben,
Hoch und sehr prächtig erhaben!

Samuel Scheidt

Puer natus in Bethlehem

Puer natus in Bethlehem,
Unde gaudet Jerusalem,
Alleluia.

Surrexit Christus hodie
Humano pro solamine,
Alleluia.

Michael Praetorius

Es ist ein Ros entsprungen

Es ist ein Ros entsprungen
aus einer Wurzel zart,
Wie uns die Alten sungen,
von Jesse kam die Art,
Und hat ein Blümlein bracht,
mitten im kalten Winter,
wohl zu der halben Nacht.

Das Röslein, das ich meine,
davon Jesaia sagt,
Hat uns gebracht alleine
Marie, die reine Magd.
Aus Gottes ew'gem Rat
hat sie ein Kind geboren,
und blieb doch reine Magd.

Das Blümelein so kleine,
das duftet uns so süß,
Mit seinem hellen Scheine
vertreibt's die Finsternis.
Wahr Mensch und wahrer Gott,
hilft uns aus allem Leide,
rettet von Sünd und Tod.

Heinrich Schütz

Ein Kind ist uns geboren, SWV384

Ein Kind ist uns geboren,
Ein Sohn ist uns gegeben,
welches Herrschaft ist auf seiner Schulter
und er heißt Wunderbar, Rat, Kraft, Held,
Ewig Vater, Friedefürst,
auf daß seine Herrschaft groß werde
und des Friedens kein Ende
auf dem Stuhl Davids und seines Königreichs,
daß er's zurichte und stärke
mit Gericht und Gerechtigkeit
von nun an bis in Ewigkeit.
Solches wird tun
der Eifer des Herren Zebaoth.

Samuel Scheidt

Jauchzet Gott alle Land

Jauchzet Gott alle Land.
Lobsingt zu Ehren seinem Namen,
rühmet ihn herrlich.

Sprecht zu Gott,
wie wunderbar sind deine Werk.
Es wird deinen Feinden fehlen
für deiner großen Macht.
Alles Land bete dich an
und lobsinge dir,
lobsinge deinem Namen

Jauchzet Gott alle Land.
Lobsingt zu Ehren seinem Namen,
rühmet ihn herrlich.

Kommt her, und sehet an
die Werk Gottes,
der so wunderbar ist
mit seinem Tun
unter den Menschenkindern.
Er verwandelt das Meer ins Trocken,
daß man zu Fuße über das Wasser gehet.
Des freu'n wir uns in ihm.

Jauchzet Gott alle Land.
Lobsingt zu Ehren seinem Namen,
rühmet ihn herrlich.

Er herrschet mit seiner Gewalt ewiglich.
Seine Augen schauen auf die Völker,
die Abtrünnigen werden sich nicht erhöhen können.
Lobet, ihr Völker unsern Gott,
Laßt seinen Ruhm weit erschallen.
Der unsre Seelen im Leben behält,
und läßt unsre Füße nicht gleiten.

Jauchzet Gott alle Land.
Lobsingt zu Ehren seinem Namen,
rühmet ihn herrlich.

Heinrich Schütz

Singet dem Herrn ein neues Lied, SWV35

Singet dem Herrn ein neues Lied,
denn er tut Wunder.
Er sieget mit seiner Rechten
und mit seinem heiligen Arm.

Der Herr lässet sein Heil verkündigen,
für den Völkern lässet er
seine Gerechtigkeit offenbaren.

Er gedenket an seine Gnade
und Wahrheit dem Hause Israel.
Aller Welt Enden sehen
das Heil unsers Gottes.

Jauchzet dem Herren, alle Welt;
singet, rühmet und lobet!

Lobet den Herren mit Harfen,
mit Harfen und Psalmen!
Mit Trompeten und Posaunen jauchzet
für dem Herrn, dem Könige!
Das Meer brause und was drinnen ist,
der Erdboden und die drauf wohnen.

Die Wasserströme frohlocken,
und alle Berge sind fröhlich für dem Herrn;
denn er kommt, das Erdreich zu richten.

Er wird den Erdboden richten mit Gerechtigkeit
und die Völker mit Recht.

Ehre sei dem Vater und dem Sohn,
und auch dem heiligen Geiste.
Wie es war im Anfang,
jetzt und immerdar
und von Ewigkeit zu Ewigkeit.
Amen.

Michael Praetorius
Angelus ad pastores ait

Angelus ad pastores ait:
annuncio vobis gaudium magnum,
quia natus est vobis hodie Salvator mundi.
Alleluia.

Hieronymus Praetorius
In dulci jubilo

In dulci jubilo,
Nun singet und seid froh!
Unsers Herzens Wonne liegt
in praesepio,
Und leuchtet als die Sonne
Matris in gremio,
Alpha es et O!

O Jesu parvule
Nach dir ist mir so weh!
Tröst' mir mein Gemüte
O puer optime
Durch alle deine Güte
O princeps gloriae.
Trahe me post te!

O Patris caritas!
O Nati lenitas!
Wir wären all verloren
Per nostra crimina
So hat er uns erworben
Coelorum gaudia
Eia, wären wir da!

Ubi sunt gaudia
Nirgend mehr denn da!
Da die Engel singen
Nova cantica,
Und die Schellen klingen
In regis curia.
Eia, wären wir da!

Samuel Scheidt
O Jesulein süß, O Jesulein mild

O Jesulein süß, o Jesulein mild!
Deines Vaters Willen hast du erfüllt,
bist kommen aus dem Himmelreich,
uns armen Menschen worden gleich.
O Jesulein süß, o Jesulein mild!

O Jesulein süß, o Jesulein mild!
Deins Vaters Zorn hast du gestillt,
du zahlst für uns all unser Schuld
und bringet uns in deins Vaters Huld.
O Jesulein süß, o Jesulein mild!

O Jesulein süß, o Jesulein mild!
Du bist der Lieb ein Ebenbild.
Zünd an in uns der Liebe Flamm,
dass wir dich lieben allzusamm.
O Jesulein süß, o Jesulein mild!

Vox Luminis © Tom Blaton

Vox Luminis

artistieke leiding
Lionel Meunier

sopraan
Victoria Cassano
Zsuzsi Tóth
Stefanie True

alt
Alexander Chance
Jan Kullmann

tenor
Philippe Froeliger
Raphael Höhn
Jakob Lawrence

bas
Lionel Meunier
Sebastian Myrus

orgel
Anthony Romaniuk

Vox Luminis

In 2004 zag Vox Luminis het licht. Vandaag wordt het ensemble beschouwd als een waar lichtpunt in de wereld van de oude muziek. De stichtende impuls kwam van Lionel Meunier, bas en fundament van Vox Luminis. Het ensemble brengt jaarlijks gemiddeld twee cd's uit en telt meer dan 60 concerten per jaar op de Belgische en internationale scène. De omvang van de groep solisten varieert naargelang het repertoire. De kern, gevormd in het Koninklijk Conservatorium van Den Haag, wordt aangevuld met een continuo, bijkomende muzi-kanten of een volledig orkest. Vox Luminis is voornamelijk toegespitst op het Engels, Italiaans en Duits repertoire uit de 16de-18de eeuw. Het meest bijzondere kenmerk van het ensemble is de samenhang van stemkleuren, versterkt door de persoonlijkheid en de individuele kwaliteit van de zangers. Vox Luminis heeft intussen veertien opnames gerealiseerd bij de labels Ricercar, Alpha Classics, Ramée en Musique en Wallonie. Vox Luminis wordt door de internationale pers alom gelauwerd met een hele reeks prijzen. Twee prijzen vallen bijzonder op in het jaar 2018: enerzijds werden ze aangeduid als "ensemble van het jaar" door Klara. En voor de plaat rond Luther en de muziek van de Reformatie kreeg Vox Luminis de fameuze BBC Music Magazine AWARD 2018 met de titel "choral award winner". In 2019 ontving Vox Luminis opnieuw een Gramophone Music Award in de categorie "Choral" voor de cd van Buxtehude: 'Abendmusiken'. De laatste twee cd's werden uitgegeven bij Alpha en Ricercar: 'King Arthur' van Purcell en cantates van de Bach-familie.

voxluminis.com

Lionel Meunier

Lionel Meunier geniet tegenwoordig internationale bekendheid als dirigent en artistiek leider van het ensemble Vox Luminis, dat hij oprichtte in 2004. Door-drongen van muziek sedert zijn prille jeugd begon Meunier zijn opleiding in Clamecy, zijn geboortestad in Frankrijk. Hij studeerde er notenleer, blokfluit en trompet en vervolgde zijn studies aan het IMEP (Institut Supérieur de Musique et de Pédagogie) in het Belgische Namen, waar hij een grote onderscheiding behaalde. Zijn docenten waren Tatiana Babut du Marès en Hugo Reyne. Hij nam tevens deel aan de masterclasses van Jean Tubéry. Nadien besloot hij de voorkeur te geven aan zijn vocale ontplooiing onder begeleiding van Rita Daems en Peter Kooij aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Deze periode markeert het begin van zijn loopbaan als zanger en solist, waarin hij door verschillende ensembles wordt aangezocht: Collegium Vocale (P. Herreweghe), het Choeur Mondial des Jeunes, Arsysis Bourgogne (P. Cao), Amsterdam Baroque Choir (T. Koopman), het Choeur de Chambre de Namur, de Favoriti de la Fenice, les Solistes du Choeur de Chambre de Namur, Capella Pratensis (S. Bull), de solisten van de Nederlandse Bachvereniging (J. Van Veldhoven). In 2013 ontving Lionel Meunier de onderscheiding 'Namurois de l'Année' in het domein van cultuur. Vanwege zijn parcours wordt Meunier de laatste jaren frequent aangezocht door diverse Europese ensembles, zowel als coach, dirigent en artistiek leider. Met Vox Luminis organiseert hij regelmatig masterclasses en voordrachten waarin hij de raadsels van de renaissance en barokmuziek ontsluit. Ook treedt hij op als jurylid bij talrijke festivals en internationale wedstrijden.

Volgende concert in deSingel OnLive

William Youn piano

Wolfgang Amadeus Mozart

Rondo in a, KV511

Franz Schubert

Sonate in A, D664

Sonate in a, D784

Maurice Ravel

Selectie uit 'Miroirs'

Rebecca Saunders

Mirror, mirror on the wall (1994)

William Youn © Irene Zandel

vr 15 jan 2021 / 20 uur / streaming vanuit de Blauwe zaal

desingel.be
T +32 (0)3 248 28 28
Desguinlei 25
B-2018 Antwerpen

deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Overheid

mediasponsors